

P+

SPECIAL

Jaargang 20

Week 47 | 2021

De sociale
onderzoeken
van het
Impact
Centre
Erasmus

Jacqueline Scheidsbach
en Karen Maas

Impact

meet je niet achteraf

Achteraf meten is nog niets weten

Impact blijft alsmat populairder worden. Dat betekent ook dat er steeds makkelijker geld mee kan worden verdiend. Te gemakkelijk, zelfs. Meest gemaakte fout is wanneer organisaties na afloop van een project willen weten wat de impact van hun inspanningen is geweest. Fout. Impact meten doe je niet achteraf, waarschuwt het Impact Centre van de Erasmus Universiteit. Zes 'sociale' onderzoeken van het Impact Centre waarbij vooraf bepaald werd wat er zou worden gemeten.

Impactmeting **Gezondheid op het werk**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Wat zijn de effecten op het ziekteverzuim en re-integratie door vroegtijdige inzet van professionals in organisaties?

WAT IS DE GEMETEN IMPACT GEWEEST?

Door met arbeidsdeskundigen en andere stakeholders in gesprek te gaan is in kaart gebracht in welke situaties mogelijk onbenutte kansen liggen voor re-integratie en welke rollen arbeidsdeskundigen kunnen vervullen.

Hebben arbeidsgerelateerde interventies (bijvoorbeeld een ander takenpakket) meer effect op de werkhervatting dan medische interventies? Voor wie dan en bij welke klachten? Dat zijn vragen die bij dit impactonderzoek een belangrijke rol spelen.

Ziekte en ziekteverzuim is een groot probleem. Primair voor het individu zelf maar ook in de werkomgeving met collega's. Ook voor de werkgever is het belastend, omdat de middelen om er iets aan te doen soms beperkt lijken en zieke medewerkers wel een forse kostenpost kunnen opleveren. Ook brengt het nogal wat geregeld met zich mee in bijvoorbeeld het opstellen van werkroosters. Ook nogal wat tijd is er gemoeid met het volgens wet- en regelgeving vastleggen van stappen in het proces naar re-integratie in het werkproces. Een werkgever mag in dit proces weinig maar moet veel.

De arbeidsdeskundige is een expert op het gebied van belasting en belastbaarheid en kan de werkgever adviseren over het re-integratietraject. Vreemd genoeg is er weinig bekend over het succes van het eerder inzetten van deze arbeidsdeskundigen, terwijl de roep om 'demedicalisering' in de maatschappij steeds luider klinkt. Zeker ook gezien het tekort aan bedrijfsartsen en de belasting van de zorg.

"Als we met het onderzoek kunnen bijdragen aan het demedicaliseren van ziekteverzuim, dan is dat winst voor iedereen."

Samen met het Arbeidsdeskundig Kennis Centrum heeft Impact Centre Erasmus in 2020 onderzocht welke kansen en belemmeringen er zijn voor eerdere inzet van arbeidsdeskundigen. Door met arbeidsdeskundigen en andere stakeholders in gesprek te gaan is in kaart gebracht in welke situaties mogelijk onbenutte kansen liggen voor re-integratie en welke rollen arbeidsdeskundigen kunnen vervullen. Veelgenoemde situaties zijn bijvoorbeeld wanneer er onduidelijkheid is over passende werkzaamheden, of wanneer juist in een vroeg stadium duidelijk is dat terugkeer naar eigen werk niet mogelijk is. Maar ook bij werknemers met niet-medische verzuimredenen of frequent verzuim zien arbeidsdeskundigen kansen liggen om een positieve bijdrage te leveren aan het re-integratietraject. Het impactonderzoek wordt vervolgd met een aantal organisaties en bedrijven, met historische en nieuw te verzamelen data van duizenden casussen.

De quotes in dit artikel zijn van Karen Maas (rechts), wetenschappelijk directeur, en Jacqueline Scheidsbach, executive director van het Impact Centre Erasmus (ICE): "Het gaat bij impact niet alleen om het bewijzen, maar ook om het verbeteren van prestaties. Dus moet je vooraf goed bepalen wat je gaat meten. Het leereffect van achteraf meten is vaak te klein. Er zijn veel redenen waarom eventuele negatieve effecten of ruimte voor verbetering niet zullen worden benut. Je hoort dan: 'Het project is al afgerond en wij zijn al bezig met het volgende project'. Of: 'dat deden we toen zo, nu doen wij dat al anders'. Vooraf bedenken wat je wilt leren en meten maakt impactmetingen nuttiger, beter betaalbaar en veel leuker."

Impactmeting **Eenzaamheid bestrijden**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Is het mogelijk een model te ontwikkelen waarbij het KPN Mooiste Contact Fonds kan helpen eenzaamheid effectiever te bestrijden?

WAT IS DE GEMETEN IMPACT GEWEEST?

In de samenwerking met CED, Stichting Alzheimer, het Ouderenfonds en Resto van Harte zijn de kritische succesfactoren in kaart gebracht.

Eenzaamheid is in Nederland een groot maatschappelijk probleem dat zich niet beperkt tot bepaalde bevolkingsgroepen. Eenzaamheid komt vaker voor bij 85-plussers, laagopgeleiden en mensen waarvan de partner is overleden. Toch komt het bij alle leeftijden voor, bij mensen van verschillende afkomst en bij alle opleidingsniveaus. Meer dan een miljoen Nederlanders voelt zich 'sterk' eenzaam. Nog eens een op de drie Nederlanders voelt zich 'matig' eenzaam. Ondanks de grote aandacht die eraan wordt besteed, van reclamespotjes tot grootschalige campagnes, dalen deze cijfers niet.

De invloed van eenzaamheid is enorm. Zo leidt langdurige eenzaamheid ertoe dat mensen minder meedoen in de samenleving of zich er zelfs van afkeren. Ook zorgt het voor gezondheidsrisico's. Zo kan eenzaamheid, net als het ervaren van stress, een negatieve invloed hebben op het immuunsysteem. Het kan leiden tot depressie en een verhoogd risico op hartziekten. Ook kan het gevoel van eenzaamheid ertoe leiden dat iemand ongezond gaat leven, minder beweegt en minder gezond eet.

Op die manier kan er een vicieuze cirkel ontstaan waarbij de eenzaamheid steeds verder wordt versterkt. De coronacrisis heeft die problemen erger gemaakt. Veel mensen raakten hun routine kwijt, zagen sociale contacten verminderden of verloren deze volledig. Tegelijkertijd bemoeilijkten de corona-voorzorgsmaatregelen de weg naar hulp. Impact Centre Erasmus heeft al in 2010 met het KPN Mooiste Contact Fonds samengewerkt in een 'Mooiste Meet Model'. In kaart werden gebracht de projecten die dit fonds samen met Stichting Alzheimer, CED, het Ouderenfonds en Resto van Harte hebben opgezet. Dit leverde mooie inzichten op over de kritische succesfactoren en werkbare bestanddelen om eenzaamheid te voorkomen, de gevolgen ervan te verzachten of zelfs op te lossen. Het model maakt de activiteiten voor verschillende projecten inzichtelijk. Het model maakt het ook mogelijk om samen met partners verbeteringen aan te brengen.

"Circa de helft van ervaren eenzaamheid is genetisch bepaald. Maar die andere helft van eenzaamheid kun je heel goed effectief helpen bestrijden."

Impactmeting **Het effect van maatschappelijke diensttijd**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Wat zijn de effecten van maatschappelijke diensttijd op jongeren zoals: jeugdwerkloosheid, schooluitval, het vergroten van zelfvertrouwen, het vergroten van hun netwerk en hoge bereidheid tot vrijwillige inzet?

WAT IS DE GEMETEN IMPACT TOT NU TOE?

Al lerend en co-creërend is met jongeren en een netwerk aan initiatieven gezocht naar de beste samenstelling van doelstellingen en werkzame elementen van maatschappelijke diensttijd. De focus is hierin pragmatisch en praktisch: wat willen jongeren, wat werkt voor partners, hoe brengen alle betrokkenen het in praktijk, wat is de persoonlijke en maatschappelijke winst? Wat wordt er gewenst vanuit de politiek en vanuit beleidsmatig oogpunt?

“Je moet niet óver jongeren praten. Wanneer je jongeren de kans geeft zélf iets te bedenken om te gaan doen zie je hun talent, activiteit en betrokkenheid opbloeien.”

Maatschappelijke diensttijd (MDT) is de Nederlandse versie van een citizen service; een programma voor en door jongeren (14 – 27 jaar) om hun talenten te ontdekken terwijl ze iets doen voor anderen en de samen-

leving. Ze geven bijvoorbeeld taalles aan statushouders of organiseren een maatschappelijk evenement, zoals een sportwedstrijd. Ook is het mogelijk zich in te zetten voor een duurzaam Nederland.

Binnen MDT heeft Impact Centre Erasmus de regie over het onderzoek naar de effecten van MDT op jongeren, op ontvangers van hulp van jongeren en op de samenleving als geheel. Het Impact Centre werkt met meerdere partijen samen. Daarbij wordt naar de effecten op jongeren gekeken, zoals het vergroten van zelfvertrouwen, het vergroten van hun netwerk en hoge bereidheid tot vrijwillige inzet. Ook wordt gewerkt aan de wetenschappelijke onderbouwing over de langdurige effecten van MDT op de maatschappij zoals het verminderen van jeugdwerkloosheid en schooluitval, vergroten van de sociale cohesie en vermindering van eenzaamheid. Met het MDT-netwerk ontwikkelt het Impact Centre een uniforme manier om de impact van de initiatieven te meten die de grote diversiteit van de initiatieven intact laat. De opdrachtgever is het ministerie van VWS. Na een experimentperiode is MDT in 2020 officieel gestart met 27 projecten, met plek voor 18.000 jongeren. In 2021 zijn vijftig nieuwe MDT-projecten gestart met plek voor meer dan 20 duizend deelnemers. En met de (eerste) subsidieronde in 2022 wordt beoogd om circa 35.000 jongeren een traject te laten starten. Het onderzoek doen we in samenwerking met andere partijen.

Impactmeting **Sociale cohesie in buurten bevorderen**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Het Oranje Fonds wilde als opdrachtgever weten: hebben de activiteiten van het buurtplatform mijnbuurtje.nl geleid tot meer ontmoetingen tussen mensen?

WAT IS DE GEMETEN IMPACT GEWEEST?

Bewoners bleken gemiddeld 60 procent meer ontmoetingen in hun eigen woonomgeving te hebben. Jaarlijks leerden inwoners via mijnbuurtje.nl gemiddeld 22 nieuwe buurtgenoten kennen, waarvan 9 burens elkaar vervolgens vaker dan één keer ontmoetten.

Mijnbuurtje.nl uit Nijmegen is een sociale onderneming met als doelstelling het bevorderen van meer betrokken buurten waar mensen en organisaties elkaar kennen en met elkaar samenwerken. Mijnbuurtje onderscheidt zich door een aanpak waarbij inwoners samen met professionals opgeleid worden tot buurtverbinders. Iedere groep krijgt het beheer over een eigen online platform waar inwoners elkaar en alles uit

de buurt kunnen vinden. De eigen identiteit van elk platform staat hierbij voorop. Mijnbuurtje.nl is sinds 2013 actief in meer dan zestig dorpen en steden in Nederland. Inmiddels zijn er al meer dan 500 buurtverbinders opgeleid.

“Met ICT-toepassingen alleen kun je geen echte nieuwe vrienden maken. Daar zijn menselijke verbinders voor nodig.”

Uit het impactonderzoek bleek alweer dat vooral ouderen (80+) het lastig vinden om nieuwe contacten aan te gaan en de deur uit te gaan om activiteiten te ondernemen. Het succes van mijnbuurtje bleek mede te danken aan de actieve buurtverbinders. Mensen met elkaar verbinden gaat niet vanzelf, zeker niet wanneer de inzet beperkt wordt tot de inzet van ICT-toepassingen.

Maas en Scheidsbach: “We zijn al met impact bezig sinds ons eerste onderzoek in 2007. En we leren nog elke dag.”

Impactmeting **Werkeloosheid en re-integratie**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Inzicht krijgen in de effectiviteit van de ‘meteen aan de slag’ methode in vergelijking met de gebruikelijke trajecten voor werkzoekenden die de gemeente biedt.

WAT IS DE GEMETEN IMPACT GEWEEST?

Vaak doet de de groep in het ‘meteen aan de slag’-traject het beter. Het bieden van een (tijdelijke) baan blijkt effectiever dan het opleiden en trainen van jongeren om succesvol de arbeidsmarkt op te gaan.

“Als je geen visie hebt op wat je wilt bereiken, zijn innovatieve middelen (zoals een SIB) slechts een doekje voor het bloeden.”

Deze impactmeting werd gedaan in het kader van Social Impact Bond WRZ (SIB) van de gemeente Rotterdam en Social Impact Finance. Een SIB is een financieel instrument waarbij een private investeerder investeert in het oplossen van een maatschappelijk vraagstuk, in dit geval langdurige werkloosheid. Het onderzoek toonde de weerbarstigheid van de praktijk en de enorme uitdaging om een gerandomiseerde interventie (deelnemers worden willekeurig aan het ‘meteen aan de slag’-traject of het gemeentelijke traject toegewezen). Uitvoerders zitten vaak vast in bepaalde systemen en aanpakken waardoor een tijdelijke verandering in het toewijzingsproces lastig is. Aan het begin van zo een opzet moet dan ook niet alleen goed worden uitgelegd wat er wordt gedaan en hoe maar ook waarom dit belangrijk is en welke inzichten het op gaat leveren. Alleen dan zal de praktijk gewillig zijn zich aan te passen.

Impactmeting **Inclusie**

WAT WAS DE IMPACTVRAAG VOORAF?

Hoe kan inclusie in onze eigen organisatie verankerd worden en hoe kan een inclusief klimaat gemeten worden?

WAT IS DE GEMETEN IMPACT GEWEEST?

Voor culturele organisaties is een handleiding geschreven onder de titel: ‘Groeien naar meer inclusie in de culturele sector: Van Theory of Change naar meetplan’ Dit rapport biedt handvatten voor medewerkers die verantwoordelijk zijn voor het stimuleren en monitoren van inclusie.

“Je had nooit van tevoren kunnen bedenken dat jongeren met een bi-culturele achtergrond vooral worden getroffen door het leven van Van Gogh. Niet door zijn kleurrijke schilderijen maar veel meer door het zien en lezen van zijn brieven. Ze kunnen zichzelf herkennen in zijn successen en zijn falen.”

Nederland bungelt onderaan verschillende diversiteitsindexen. ‘Beschamend en diep teleurstellend’, zei minister Ingrid van Engelshoven in 2018, toen zij met de uitkomst van een index werd geconfronteerd. Toch zijn er ook Best Practices. Al vanaf 2017 doet Impact Centre Erasmus onderzoek naar het effect van inspanningen van organisaties om inclusie te bevorderen. Ook onderzocht wordt of organisaties intrinsiek inclusief zijn en/of als zodanig ervaren worden.

Impact Centre Erasmus heeft bijvoorbeeld het Van Gogh Museum begeleid in de zoektocht naar activiteiten die daadwerkelijk leiden tot cultuurparticipatie van bi-culturele jongeren in Amsterdam. Ook wilde Van Gogh Museum weten wat zij in het kader van good governance kan of moet ondernemen om relevantie en inclusie duurzaam in te maken in de eigen organisatie. Samen met het museum en Fonds21 deelt Impact Centre Erasmus de kennis, ervaringen en resultaten om het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid onder musea en andere culturele organisaties te vergroten.

Verder heeft Impact Centre Erasmus een meetmodel ontwikkeld over hoe culturele organisaties de mate van inclusie en toegankelijkheid kunnen meten voor de eigen organisaties. De handleiding is dan ook specifiek gericht op de medewerkers van culturele organisaties die verantwoordelijk zijn voor het implementeren, stimuleren en monitoren van inclusie. Hierbij is te denken aan directie, HR-managers of inclusie-medewerkers. ■

Website

+ **Impact Centre Erasmus** doet meer dan alleen onderzoek naar sociaal maatschappelijke impact. Daar deze uitgave in het teken staat van de ‘mens’ beperken we ons bewust tot de genoemde voorbeelden. Ook deze zijn slechts een selectie.

+ TEKST JACQUELINE SCHEIDSBACH EN JAN BOM + FOTOGRAFIE P+ + ACHTERGRONDBEELD OLIVIA ETTEMA + ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10
+ UITGEVERIJ ATTICUS BV + WWW.P-PLUS.NL